

IASWECE
(TARPTAUTINĖ ŠTEINERIO/VALDORFO
ANKSTYVOSIOS VAIKYSTĖS PEDAGOGIKOS
ASOCIACIJA)
LVVPIA
(LIETUVOS VALDORFO VAIKYSTĖS
PEDAGOGIKOS INICIATYVŲ ASOCIACIJA)
KAUNO KOLEGIJOS JUST.
VIENOŽINSKIO MENŲ FAKULTETO
IKIMOKYKLINIO UGDYMO KATEDRA

DŽIULJETA JONAUSKIENĖ

PASAKŲ PASIRINKIMAS PIRMAME SEPTYNMETYJE

BAIGIAMASIS DARBAS

Tęstinis seminaras Valdorfo darželio auklėtojo kompetencijai įgyti

Kaunas, 2018

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. PASAKOS PASIRINKIMO PIRMAME SEPTYNMETYJE TEORINIS PAGRINDIMAS.....	5
1.1. Pasakos reikšmė pirmuoju septynmečiu Valdorfo vaikų darželyje.....	5
1.2. Pasakos vaizdiniai ir simbolika.....	7
2. PASAKOS SEKIMO NUOSTATOS VAIKŲ DARŽELYJE „PASAKA“	12
2.1. Pasakos sekimo metodika.....	12
2.2. Pasakų parinkimas pagal vaikų amžių, metų ritmą, bendrus poreikius.....	16
2.3. Pasakos išraiška teatrine veikla.....	19
IŠVADOS.....	24
REFLEKSIJA.....	25
LITERATŪRA.....	27
PRIEDAI.....	28

IVADAS

Daugumoje enciklopedinių šaltinių pristatoma, kad **pasaka – epinio žanro, neilgas, fantastinis, pamokantis kūrinys, kuriame apstu stebuklų, pasakiškų daiktų, veikėjų persikūnijimų, magiškų skaičių, veiksmo**. Žodis „pasaka“, kilęs iš senovės airių kalbos, reiškia – „žinia“, „pranešimas“.

Pasaka - tai vienas iš pačių seniausių kultūros reiškinių, tai didelis kiekvienos tautos turtas, perduodamas iš kartos į kartą. Tūkstantmečiais žmonijos krautas pasakų lobynas neįkainojamas ir neišsemiamas, nes jose slypi dvasinė išmintis, jos - vidinio pasaulio išraiška. Pasakos ne tik įdomios istorijos, bet kiekvienoje iš jų užprogramuotas gyvenimo scenarijus, jose slypi tiesa apie žmoniją ir jį patį. **Atsiradusi iš dvasinių šaltinių, pasaka išsaugojo nepamainomą gyvybiškumą ir turi nenutraukiamą ryšį su praeitimi, dabartimi ir ateitimi.**

Šiuolaikiniam gyvenimui būdingas greitas tempas ir skuba, stresas - visa tai kasdien lydi suaugusiuosius. Tai persiduoda vaikams - laiką, kurį turėtų leisti bendraudami su tėvais, pakeičia kompiuteriai, televizoriaus ekranai, todėl pasaka, anot Klarisos Estes, šiais laikais tampa – „vaistais sielai, kūnui, protui. Jos turi gydomųjų savybių, neversdamos mūsų daryti, būti, veikti- užtenka jų tik klausyti. Pasakoje yra priemonių, padedančių pataisyti arba atkurti bet kokią prarastą sielos spiralę. Pasaka sukelia liūdesį, jaudulį, užuojautą, iškelia klausimų ir verčia ko nors siekti, pasakoje yra pamokymų, padedančių mums brautis per gyvenimo sunkumus. Klausydami pasakos vaikai išmoksta pažinti save, pasaulį, kitus žmones, ugdyti savyje žmogiškąsias vertybes: gerumą, darbštumą, dosnumą, draugiškumą, išmintį ir t.t.

Pasaka - tai vadovėlis, iš kurio mažasis žmogutis pradeda mokytis gyventi, jos sekimas, tai buvimas kartu, dovana vaikams ir sau. Pasaka taip mėgstama vaikų, nes ji lavina vaizduotę, suteikia daug džiaugsmo, moko atskirti gerį nuo blogio, suteikia saugumo jausmą ypatingu būdu – be išankstinio moralizavimo, auklėjamojo aspekto ir pan.

Rudolfas Šteineris, Valdorfo pedagogikos įkvėpėjas, yra pasakęs, kad pasakos tarsi tautų sapnai, pasakas matė sapnuose, o paskui jas pasakojo, jis pastebėjo, kad „sapnuose nėra minčių“. Vaizdiniai eilės tvarka praeina pro sielą.

Nemažai pasakų tyrinėtojų pripažįsta, jog pasaka - fantastika, bet nurengus ją, lieka teisybė - šie žodžiai išminties šaltinis, sakantis, jog nesudėtingo turinio kūrinys – pasaka slepia savyje didžiąsias vertybes, kurios aktualios ne tik šimtmečiais, bet ir šiandien.

Per visą žmonijos istoriją vaiko dvasinis gyvenimas, išskyrus tiesioginę patirtį šeimoje, priklausė nuo mitinių bei religinių pasakojimų ir nuo pasakų. Ši tradicinė literatūra penėjo vaiko vaizduotę ir skatino fantazuoti. Kartu šie pasakojimai atsakydavo į svarbiausius vaikui kylančius klausimus, jie buvo vienas iš pagrindinių veiksmų, padėdavusių jiems tapti visuomenės dalimi.

Kuo labiau suaugęs žmogus vystėsi, tuo sunkiau jam tapo išgyventi pasakos vaizdinius, jos nebebuvo priimamos rimtai, kaip kažkas gyvybiškai svarbaus. Atsiradus raštui jos buvo užrašinėjamos, perdaromos, gražinamos ir priimamos, kaip literatūrine kūryba. XIX amžiuje F. Lenc savo knygoje – „Vaizdinių kalba liaudies pasakose“ mini apie Brolių Jokūbą ir Vilhelmą Grimus, kurie pradėjo rinkti pasakas ir „išlaisvino“ jas nuo ankstesnių pagražinimų, gražino joms pirminį vaizdą. Jie apie pasakas rašė, jog šiandien dovanojame jaunimui ir visai tautai sveiką maistą, kurio niekuo negalima pakeisti, kad ir kokį maistą jiems besiūlytų.

Tikslas:

Išsiaiškinti pasakos parinkimo pirmame septynmetyje veiksnius Valdorfo pedagogikos aspektu.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti pasaką antroposofiniu požiūriu.
2. Atskleisti neįkainojamą pasakos reikšmę vaiko raidai Valdorfo vaikų darželyje.
3. Pasidalinti praktiniais pastebėjimais iš savo darbo patirties apie pasakos sekimą, parinkimą ir raišką teatru.

Metodai:

1. Mokslinės literatūros ir kitų informacijos šaltinių analizė.
2. Pasidalijimas įžvalgomis iš praktinės patirties.

1. PASAKOS PASIRINKIMO PIRMAME SEPTYNMETYJE TEORINIS PAGRINDIMAS

1.1. Pasakos reikšmė pirmuoju septynmečiu Valdorfo vaikų darželyje

Pasaka užima labai svarbią vietą Valdorfo vaikų darželyje. Vaikai į pasaką įsigyvena, su ja kartu džiaugiasi ir liūdi, žaidžia ir svajoja. Taip jie perima pirmuosius gyvenimo išminties perliukus.

Antroposofijoje, kuri yra Valdorfo pedagogikos pamatas, pasaka traktuojama kaip vidinis likimas ir atskiros žmogaus vystymosi etapai, išreikšti vaizdiniais. Čia svarbu suprasti, kad kurti pasakas žmonės pradėjo labai seniai, dar prieš tą laiką, kuris buvo vadinamas istorijos pradžia- tada **žmoniją veikė visai kitokia sąmonė - sapnuojanti sąmonė.**

Kuo mažesnis vaikas, tuo labiau jo mąstymas susijęs su fizinio kūno augimo galiomis ir todėl ne abstraktus, bet „gyvas“, vaizdingas ir kūrybiškas. Dėl šios priežasties jį geriausiai lavina sekamos pasakos. Pasakose – ypač Brolių Grimų – vaizduojami vystymosi procesai, atitinkantys žmogaus raidos idealus ir apimantys platų gyvenimo bei minčių kontekstą. Ten užmiksiuoti virsmai giminingi visapusiškai augančio žmogaus virsmams. Pasakų vaizdų kalba tiesiogiai veikia vaiko sielą; jų nereikia aiškinti, komentuoti.

Vaikai nepriklauso suaugusiųjų pasauliui, todėl turi vystytis pagal vaikams būdingus ypatumus. Pasaka vaikams iki septynerių metų - tai sielos, vaizduotės apsauga nuo negatyvių išorinių pasaulio išpuolių. Ji padeda išsaugoti vaikystę, žmogiškumo esmę, tai pats šilčiausias vaikystės prisiminimas.

Pasakos kalba tokiu būdu, kuris atitinka vaiko mąstyseną ir pasaulio patyrimo būdą. Todėl ji atrodo tokia įtikinama. Pasakos parodo kelią tapatybės ir pašaukimo ieškančiam vaikui, kokia patirtis jam būtina charakteriui ugdyti. Pasakos leidžia suprasti, kad nors ir tenka patirti nelaimių, teikiantis pasitenkinimą ir geras gyvenimas pasiekiamas - bet tik tada jei nevengsi pavojų ir kovosi, nes be kovos nieko nepasieksi. Pasakos suteikia vilčių, kad jei vaikas išdrįs leistis į šias daug pastangų reikalaujančias paieškas, į pagalbą ateis palankios jėgos ir jis pasieks tikslą.

F. Lenc knygoje „Vaizdinių kalba liaudies pasakose“ rašoma, kad pats „pasakiškiausias“ amžius yra nuo 4 iki 9 metų. Tuo laiku ypač svarbu klausytis pasakų, tai maistas sielai. Dauguma tėvų, mylinčių pasakas nesulaukia šio amžiaus ir ima sekti pasakas, bet tai dar labai anksti. Iki ketverių vaiko vadinamasis „aš“ dar ne iki galo susiformavęs, taigi mažylis dar negali paaikškinti savo emocijų.

Pasakos pasakoja apie įvairias egzistencines problemas, apie mirties, vienišumo baimę, baimę likti pamestam, šeimos atstumtą, apie brolių ir seserų santykius, bei daugelį kitų dalykų. Visa tai labai svarbu išgyventi Valdorfo darželyje pirmajame septynmetyje.

F. Lenc knygoje „Vaizdinių kalba liaudies pasakose“ rašo, kad **„pasakose atpažįstame žmogaus vystymosi kelią ir pasiektus vystymosi etapus“**.

Pasaka išgyveno visas epochas, todėl ją reikia **siekti suprasti ne protu, o matyti širdimi**. Ji visada pasiekama ir logiška vaikui, kuris per išgyvenamus vaizdinius, pereina visus vystymosi tarpsnius, su kiekvienu žingsniu vis labiau įsitvirtindamas žemiškajame pasaulyje. Būtent pasaka dovanoja vaikui geriausią apsaugą nuo išmaniųjų technologijų, kurios nieko gero neduoda vaiko fantazijai, tik įtraukia į pasyvumo ir nieko neveikimo būseną.

Vystymasis, kurį praeina visa žmonija, kartojasi kiekviename žmoguje: žmonijos jaunystė, atsispindi vaike, jis tarsi praeina mitologinį amžių. Vaikai viską priima visa siela, per vaizdinius, ką matome jų žaidimuose, todėl geriausiai iš visų šiais laikais pasakas supranta vaikai. **Iš pasakose esančių vaizdinių vaikas gauna žinių apie likimą, žmogaus prigimtį, žmonijos vystymosi kelią ir kitus svarbius dalykus.**

Vieno iš pirmųjų Valdorfo darželio įkūrėja - E.M. Griunelius pabrėžė senose pasakose glūdinčią tiesą, jog netikėti, vaiko nuostabą keliantys įvykiai stiprina jo išgyvenimus, todėl jie geriau, bei giliau įsisąmoninami ir daro atitinkamą poveikį.

Vaikai pasakose dažniausiai ieško gėrio, šviesos, taurumo, gėrisi gražiomis veikėjų savybėmis, tiki, kad nugalės gėris, tiesa. Jie **seka veikėjų pavyzdžiu, tapatinasi su jais, žavisi silpnųjų veikėjų sugebėjimu padaryti didelius darbus, įvykdyti svarbias ir neįveikiamas užduotis, drąsiai aukotis dėl kitų.**

Pasakose pasakojamos istorijos leidžia vaikams regėti princus, karalius, nykštukus, fėjas, drakonus ir kitus pasakų veikėjus, gyventi jų pasaulėliuose. **Kalbantys gyvūnai, augalai, akmenys padeda vaikams suvokti, kad mus supantis pasaulis yra gyvas, bet kuriuo momentu visi gali su mumis kalbėti.** Pasakose apstu stebuklingų daiktų: stebuklingų lazdelių, stalelių, skraidančių kilimų, stebuklingų veidrodžių, obuolių ir t.t. Pasakose susidūrus su sunkumais, visada kažkas ateina į pagalbą.

Pasakose pagrindiniai veikėjai neturi vardų, o jei personažui duodamas vardas pvz., pasakoje „Elenytė ir Jonukas“, tai dažniausiai tuo metu paplitęs vardas, todėl jis tampa apibendrinančiu žodžiu, reiškiančiu berniuką arba mergaitę. Pelenė, todėl, kad „visą laiką buvo pelenuota ir murzina“, Raudonkepuraitė, „raudona kepuraitė jai taip gražiai tiko, kad ją vadino tik Raudonkepuraitė“.

Kiekviena pasaka vis kitokia, turi taisykles. Jos padeda atskirti jas vieną nuo kitos. Jose reikia palikti karalystę, išeiti iš tėvų namų, nugalėti iškilusius sunkumus ir pan. Galų gale herojus savo vidinių jėgų dėka įveikia visus išbandymus ir sugrįžta namo jau kitoks.

B. Bettelheim mano, kad „pasaka suteikia vaikui vilties, jog kada nors karalystė atiteks jam. Ji pasako, kokios stebuklingos galios ateis į pagalbą, kad norėdamas rasti savo karalystę turi palikti

namus, kad jos negali gauti iš karto; kad reikia rizikuoti ir patirti išbandymų, kad to neįmanoma padaryti vienam- reikia pagalbininkų; ir kad norint iš jų sulaukti pagalbos reikia patenkinti kai kuriuos jų reikalavimus. Vien dėl to, kad galutinis pažadas atitinka vaiko norą gyventi nuostabų gyvenimą, pasaka nepalyginamai labiau praturtina jo vaizduotę“(1,p.199).

1.2. Pasakos vaizdiniai ir simbolika

Šiandien mums reikia įdėti daug pastangų, kad vėl suprastume pasakas, nes šiuolaikinis žmogus nebesupranta vaizdinių kalbos, vaizdingų išsireiškimų, nežino pasakos simbolių reikšmės.

Pasakos į vaikus kreipiasi simbolių, o ne kasdieninės tikrovės kalba. Nuo pat pasakos pradžios iki pabaigos įvykiai rutuliuojasi taip, kad leidžiama suprasti, jog tai, apie ką pasakojama, nėra realūs faktai, tikri žmonės, ar tikros vietos. Vaikui tikri įvykiai tampa svarbūs dėl simbolinės reikšmės, kurią jis priskiria jiems ar randa juose: „vieną kartą“, „seniai seniai, kai pildydavosi žmonių norai“, „vienoje šalyje“, „prieš tūkstantį metų ar seniau“, „tais laikais, kai gyvūnai kalbėjo“, „vieną kartą gyveno senelis ir senelė“, - tokios pradžios rodo, kad sužinosime apie žilą senovę, o tai kas pasakojama toliau, yra apie mums įprastą čia ir dabar.

„Keistos, seniausios ir tolimiausios, o geriausiai pažįstamoje pasakoje vaizduojamos vietos yra užuomina į sielos gelmes, į to, kas nesuvokiama ir nesąmoninga, viešpatiją“(1,p.96).

Žmogus pasakoje vaizduojamas, kaip trinarė būtybė sudaryta iš kūno, sielos, dvasios. Siela, vaizdinių kalba, visose tautose moteriškasis pradas; jauna mergaitė, moteris, senutė, jos vaizduojamos kaip trys sesės. Sielos jėgos nukreiptos į žmogaus vidų, jos turi vystyti moteriškumą. Žmogaus dvasia eina kartu su siela ir kai vystosi „Aš“, dvasią irgi galima vadinti „Aš“. **Žmogus eina savojo „Aš“ pažinimo keliu, tampa asmenybe.**

B. Bettelheim savo knygoje nagrinėja pasakas, kuriose atsispindi tėvų ir vaikų tarpusavio santykiai. Dažnai pasakose tėvai savo vaikus „nori išleisti į žmones“, vaikai išvaromi, yra priversti patys išeiti, arba paliekami miške. Vaiko išsiuntimas į pasaulį ar palikimas miške simbolizuoja vieno iš tėvų norą, kad vaikas taptų nepriklausomas. **Išvaymas iš namų reiškia, kad turi tapti savimi.** Pasakoje „Broliukas ir sesutė“ parodoma, kad gyvenime būna dvi didžiosios permainos: viena įvyksta išėjus iš tėvų namų, kita- sukūrus šeimą. Pasakose „piešiami“ brolių ir seserų kasdieniai tarpusavio santykiai, pvz., pasakos „Pelenė“, „Anselis ir Gretutė“. Pasakoje „Septyni varnai“ išaukštinama pasiaukojanti ir besąlygiška sesers meilė savo broliams. Klausydamiesi tokių pasakų vaikai geriau įsivaizduoja ir supranta, kas vyksta jų viduje. **Ateina supratimas, kad mus, kaip žmones išgelbsti ir mums žmogiškumą gražina rūpinimasis tais, kuriuos mylime.**

Dažnai pasakose nuskriaustasis, pažemintasis veikėjas tampa herojumi, išsikovojusiu jam priklausančią vietą. Tiek vyrams tiek moterims yra skirti aiškūs uždaviniai, kurios turi atlikti (motina ir tėvas, karalius ir karalienė, mergelė ir bernelis, karalaičiai ir karalaitės, pamotė ir t.t.).

Svarbios moteriškos savybės yra jaunystė ir grožis, širdies gerumas, darbštumas. Moters vieta pasakose apibrėžta ypatingai - jaunai skirtas sužadėtinės vaidmuo, jos grožis susijęs su jaunyste ir kilnumu, vidutinio amžiaus moteriai - skirtas motinos vaidmuo, tai susiję su gerumu, moteriškumu, o pagyvenusiai - burtininkės, nes šis vaidmuo susijęs su branda ir tampa pavojinga destruktine jėga. Pvz., „Snieguolė“, „Raudonkepuraitė“.

Vyrų vaidmenys turi savo simbolinę prasmę. Vyro idealas - jaunuolis, veiklos žmogus. Jis nebūtinai turi būti gražus, turtingas, išsilavinęs ar geros kilmės, svarbiausios jo savybės - drąsa, sumanumas, nes turi įveikti daugybę kliūčių ir pasiekti pergalę, pvz. nugalėti slibiną, užjoti ant stiklo kalno ir t.t. Šitaip jis subręsta ir pasiekia pergalę - susituokia su karalaitė. **Vestuvės - tai savojo „Aš“ ir sielos susivienijimas.**

F.Lenc analizuodama pasakas pabrėžia, kad gyvenime sielai dažnai reikia praeiti ilgą ir sunkų kelią, kad sutiktų savo „karalių“ ir surastų savo karalystę, kad taptum tuo, kuom turi būti. Dvasia yra vyriškasis atvaizdas pasakose, visos dvasinės jėgos yra vyriškos giminės: karalius, trys broliai. Ji visada veiksme, visada veikianti, nori vystytis, pažinti ir yra nukreipta į išorinį pasaulį.

Dvasia pasakose persmelkta pasaulio dieviškosiomis dvasiomis, o siela persmelkta dieviškosiomis pasaulio sielomis. Susijungus sielai ir dvasiai įvyksta karališkos vestuvės, gimsta naujas žmogus. Fizinis kūnas - apsauginis apvalkalas, pasakose vaizduojamas namo, dvaro, bokšto pavidalu, kuriame žmogus praleidžia savo laiką žemiškajame pasaulyje, tai vieta į kurią iš dvasinio pasaulio ateina siela.

Gyvūnų pasaulis pasakose tapatinamas su žmonių gyvenamąja aplinka, jiems priskiriami žmogiški bendravimo įpročiai. Gyvulinių pasakų veikėjai tėvai rūpinasi vaikais, atneša jiems gardžių valgių, sielvartauja, verkia dėl jų, kartais myli juos savotiškai. Vaikams jie paprasti suprantami ir labai artimi. Dažnai gyvūnai ateina į pagalbą teigiamiems herojams ir atlieka įvairius vaidmenis, pvz., perplukdo per upę, atneša raktelį - atlieka tokius darbus, kurių paprastam žmogui neįmanoma padaryti, bet kartais jie bando suėsti, sunaikinti.

F. Lenc mini, kad žmogus savo vystymuisi yra aplenkęs visą gyvūnų pasaulį, tačiau dvasioje jis tebenešioja šį gyvūnų pasaulį. Tai veikia jame, kaip jo instinktai geri, protingi, tikri instinktai tarnauja žmogui, jie pasireiškia gerų gyvūnų vaizdiniais, bet jei blogio jėgos veikia žmoguje, pabunda kiti instinktai - pavojingi ir pikti. Jie tampa jėga, kuri žudo žmogų ir jo artimuosius, kenkia aplinkai. **Gyvūnai - tai mūsų instinktų vaizdiniai.** Kiekviename gyvūne įkūnytas nustatytas tipas ir instinktas. Jį reikia žinoti, kad suprastum pasakose kuriamus vaizdus, pvz., „gudri lapė“, „kiškis bails“, „piktas vilkas“ ir t.t. Tokie vienpusiai gyvūnų vaizdiniai leidžia vaikui nesunkiai suprasti

jų veiksmus ir reakcijas, padeda išsiaiškinti savo vidinius jausmus, gauna pasiūlymų, kaip susitvarkyti chaosą, kuris viešpatauja jo dvasiniame gyvenime, tada viskas susidėlioja į savo vietas.

Pasakose gyvūnai dažnai pavirsta į žmogų arba žmogus virsta gyvūnu. Jei gyvūnas virsta į žmogų, tai reiškia, iš žemesniųjų instinktų perėjimą į sąmoningą, sielos - dvasios pergyvenimą. Tik tada, kai su gyvuliška prigimtimi susidraugaujama, kai pripažįstama jos svarba, ji suteikia visai asmenybei savo galią. Jei instinktyvi jėga tarnauja žmogui ilgą laiką, tai ji gali kai kuriais momentais tapti dvasine jėga išgirsta iš sąmonės. Tokiais atvejais pasakose sakoma: „Gyvūnai prakalbo žmogaus balsu“. Pasakose veikėjas, kad ir kiek permainingą jį beišiktų, kad ir būtų paverstas gyvūnu ar akmeniu, - pabaigoje visada yra žmogus, kaip ir pradžioje.

Pasakoje „Trys kalbos“ labai gražiai susiejama žmogaus ir gyvūnų tarpusavio ryšių prasmė, pabrėžiama gyvūnų, kaip simbolių svarba. „Šunys yra gyvūnai, gyvenantys arčiausiai žmogaus, simbolizuoja ištikimybę, draugystę, jie padėdavo žmogui gintis nuo priešų, parodydavo naujų būdų užmegzti ryšius su laukiniais žvėrimis ir kitais gyvūnais. Paukščiai - simbolizuoja sielos laisvę pakilti aukštyn ir laisvai atsiplėšti nuo to, kas mus sieja su žemiškuoju gyvenimu. Varlės simbolizuoja pačią mūsų gyvenimo pradžią, jos gyvybės forma atsiradusi ankščiau už šunis ir paukščius, jos gyvena vandenyje buožgalvių pavidalu, paskui pasikeičia ir toliau gyvena abejose stichijose“ (1,151.p.)

Daugelyje pasakų sutinkami **magiški skaičiai**, kurie turi savo reikšmę. Dažnai sutinkami stebuklingi skaičiai (3,7,9,12). Bet dažniausiai sutinkamas skaičius - trys. Pasakose jis dažniausiai simbolizuoja išsipildymą ir nurodo išbandymų ar spręstinių mįslių skaičių. Pasakų herojams buvo duodamos trys užduotys, kuriomis jie privalėjo įrodyti savo jėgą ir narsumą. Skaičius 3 kartojasi nuolat: trys dukterys ar seserys. Pasakose išsipildo trys norai, buriant magiški žodžiai kartojami po tris kartus. Trejeto derinys dažniausiai skaidosi į du vienodus ir į vieną skirtingą įvaizdį, pavyzdžiui, trys karaliai: du iš jų į Beatliejų atnešė aukso ir smilkalų, trečias – miros; pasaka apie tris brolius: du protingi, trečias – kvailas. Pasakose minimas trečias brolis kaip kvailelis. Iš tiesų jis ne kvailys, o dosnus, geras, nuoširdus, nesavanaudis. Sakoma, Dievas myli tokius žmones ir jiems padeda, todėl pasakose kvaileliui visada sekasi. Kūriniuose po trejetu dažnai slypi kelio iš nežinios į nušvitimą simbolika. Pasakų pavadinimai atspindi skaičiaus „trys“ svarbą pasakų turinyje: „Trys maži girinukai“, „Trys verpėjos“ ir kt. Pasakose dažniausiai minimi tarpusavyje susiję trys magiški daiktai- „Staliukas, aukso asilas ir lazda“, išpildomi trys norai - „Auksinė žuvelė“ ir t.t. Iš pasakų žinome slibinus, drakonus, žalčius su trimis galvomis.

Bruno Bettelheim savo knygoje „Kodėl mums reikia pasakų stebuklo“ dažnai minimas skaičiaus „trys“ prasmingumas. Nagrinėjamoje pasakoje „Broliukas ir sesutė“ bandoma atskleisti šio skaičiaus reikšmę, karojimosi prasmę. „Trečią kartą, nepaklausęs sesės broliukas atsigeria iš šaltinio ir pavirsta stirniuku, jis buvo medžiojamas tris kartus, mirusi karalienė tris kartus lankė savo

kūdikį“. Kiekvieną kartą po trijų bandymų kažkas pasikeičia, persiverčia, keičiasi. Tokios pasakos atspindi mumyse brandumą, naujus raidos tarpsnius, dvasines permainas, ėjimą į aukštesnę gyvenimo pakopą.

Pasakoje „Trys kalbos“ sūnus išsiunčiamas tris kartus, išmoksta tris kalbas - šunų, paukščių, varlių. Čia skaičius „trys“ yra svarbus dėl dar vieno dalyko. „Vanduo, žemė, oras yra trys stichijos, kuriose skleidžiasi mūsų gyvenimas“(1,p.151).

„Pasakose skaičius „septyni“ dažnai reiškiantis visas savaitės dienas, taip pat simbolizuoja kiekvieną mūsų gyvenimo dieną“(1p.,127). Dažnai sutinkami septyni pasakų herojai (septyni broliai, septyni nykštukai, septyni ožiukai, septyni juodvarniai ir t.t.).

F. Lenc savo knygoje aprašo gilesnę skaičių prasmę pasakose. Kad tai būtų galima suprasti, reikia visiškai pasinerti į viduramžių mąstymą vaizdiniais. Septyni ožiukai – atvaizdas septynių gamtos instinktų, susijusių su mūsų vidaus organais: smegenimis, plaučiais, inkstais, širdimi, žarnynu, kepenimis, blužnimi. Šioje pasakoje mes susipažįstame su gamtos instinktais, kurie veikia mumyse kaip instinktyvus smalsumas ir pasireiškia per skaičių septyni. Pasakoje „Septyni varnai“ vėl sutinkamas skaičius „septyni“. Čia jis siejamas su septyniomis planetomis. Knygoje planetų pavadinimai priskiriami organui, pvz.: smegenys - Mėnuliui, plaučiai - Merkurijui, inkstai - Venerai, širdis - Saulei, žarnynas- Marsui, kepenys- Jupiteriui, tulžį- Saturnui. Septyni sūnūs pasakoje atstovauja kiekvieną iš jų: vienas už proto gabumus, kitas -už valią, susijusią su Marsu, už meilę ir šilumą trečias, kuris gyvena širdimi ir t.t. Pasakoje „Snieguolė“ skaičius „septyni“ siejasi su septyniais nykštukais, įvairių simbolių pagalba parodoma, kad mergaitei suėjo septyni metai.

Pasakoje „Erškėtrožė“ didelė reikšmė priskiriama skaičiui **dvylika**; dvylika auksinių lėkštučių, dvylika laumių. Šis skaičius siejamas su dvylika zodiako ženklų.

Pasakose gausu paslaptinių **elementariųjų būtybių**: nykštukų, fėjų, undinėlių, trolių ir t.t. Dažniausiai sutinkami pasakose nykštukai, tai gamtos dvasios, kurios labiausiai pasireiškia žemės stichijoje, akmenyse, metaluose. Jų protas išreikštas jų didelėse galvose, ūgyje, barzdoje, veide. Kirvukas, kurį nešioja nykštukai, kalba apie tai, kad nykštukai atskirti nuo dangaus ir jų protas visada nukreiptas į žemę. Jie karaliauja tarp žemės metalų ir mineralų taip pat tarp augalų šaknų, kurios susijusios su medžiagų apykaita žemėje. Kadangi žmoguje taip pat yra dalis žemės gamtos, nykštukai dažnai bendrauja su žmonėmis.

„Nykštukai - maži žmogeliukai, kurių reikšmė įvairiose pasakose turi skirtingą atspalvį. Jie gali būti geri arba blogi, bet visi stropūs ir išmanantys savo amatą. Jų gyvenimo prasmė yra darbas- apie laisvalaikį ir pramogas jie nieko nežino. Nykštukai arba gnomai yra žemės kasėjai, išgaunantys iš jos metalus. Jie yra vyriškos lyties, tačiau jų raida sustojusi. Šie „žmogeliukai“ fiziškai yra neūžaugos ir užsiima kalnakasyba- sumaniai įsigauna į tamsias olas, apie juos sakoma, - kad grįžo iš kalnų, kur kasė rūdą.“(1,p.307).

Undinėlės, vandeniai ir t.t, tai vandens pasaulis, jos - elementariosios vandens būtybės.

Fėjos yra oro būtybės, ir yra kosminių jėgų atvaizdas. Elfai gyvena augalų pasaulyje. Visos šios būtybės yra labai artimos vaikų sieloms - jos paslaptingos, neapibrėžtos, skatina vaiko vaizduotę.

F. Lenc savo knygoje supažindina su gamtos, augalų, daiktų, žmonių profesijų, drabužių, papuošalų, ginklų, maisto, daiktų vaizdinių prasme pasakose. Atsiranda suvokimas, kad už kiekvieno pasakoje esančio vaizdinio, simbolio slypi kur kas gilesnė prasmė, nei matoma išoriškai. Kad viskas, kas vyksta pasakoje yra gyva, tikra, turi savo paskirtį ir tik besigilinant į tai, pamažu išryškėja viso to vaizdinio paslaptis reikalingumas ir reikšmė.

Taigi „Pasakos – tai vaiko sielos, vaizduotės apsauga nuo negatyvių išorinio pasaulio išpuolių. Jos padeda išsaugoti vaikystę, žmogiškumo esmę“. (15)

Prasidėjusi žemiškai ir paprastai, pasaka leidžiasi pasakoti apie fantastinius įvykius. Pasiėmusi vaiką į kelionę po stebuklų šalį, pasaka pabaigoje gražina jį į tikrovę, kiek įmanoma padrąsinusi, suteikusi vilčių dėl ateities. Svarbiausia, **pasaka užtikrina laimingą pabaigą**, todėl vaikui nereikia baimintis, nes jis žino, kad ir ką pasakos turinys atskleistų, „nuo šiol jie gyvens ilgai ir laimingai“, „ir iškėlė karalius puotą, tris dienas visi linksminosi, valgė ir gėrė“, „ir dabar dar gyvena, jei nenumirė“. Laimingoje pasakos pabaigoje kalbama apie pasakų šalį, kurią galime aplankyti tik mintimis.

2. PASAKOS SEKIMO NUOSTATOS VAIKŲ DARŽELYJE „PASAKA“

2.1. Pasakos sekimo metodika

Valdorfo pedagogika remiasi vieninga dvasios, sielos ir kūno lavinimo idėja, todėl svarbus tiek tinkamas pasakos pasirinkimas, tiek sekimas.

Sugrįžus mintimis į vaikystę, man visada iškyla močiutės paveikslas, kuri ir atlydėjo mane į pasakų pasaulį, sudomino jomis ir vaikystėje, o vėliau ir paauglystėje, pasakose rasdavau atsakymus į man svarbius to laikotarpio klausimus. Pasakos nuramindavo, suteikdavo viltį, kad viskas bus gerai, kad gėris visada nugalės blogį.

Jei pasaka man, vaikui, buvo tokia svarbi, tad suprantu, kad ji svarbi kiekvienam vaikui. Todėl, kad geriau suprasčiau vaikus, kurie yra šalia manęs kiekvieną dieną, rinkdamasi sekti pasaką, dažnai sugrįžtu į vaikystės prisiminimus tam, kad atsakyčiau sau, kokią žinią, sekdamas pasaką noriu perduoti vaikams. Vaikystėje girdėtas pasakas atsimename iki šios dienos ir susimąstome, kodėl ji man tokia svarbi, kokią žinią man perdavė? Kokia vienos ar kitos pasakos prasmė?

Valdorfo vaikų darželyje **didelis dėmesys skiriamas pasakais**, mano darbe ji užima labai svarbią vietą. Pirmiausia renkuosi sekti pasakas, kurias mėgau vaikystėje, kurios man artimos iki dabar - tai lietuvių liaudies pasakos. Taip pat seku brolių Grimų pasakas. Jas seku vyresniems vaikams. Savo mintyse visada turiu sąrašą pasakų, kurias esu numačiusi pasekti vaikams.

Grupėje turiu sukaupusi pasakų knygų bibliotekėlę, kurioje galima rasti daug lietuvių liaudies, brolių Grimų ir kitų tautų pasakų. Taip pat esu surinkusi Valdorfo pedagogikos inicijuotų autorinių pasakų, istorijų. Grupėje įrengtas pasakų kampelis, kuriame krepšeliuose „gyvena“ pasakų veikėjai iš natūralių medžiagų, su kuriais gali „žaisti“ pasaką vaikai, daug gamtinės medžiagos, reikalingos pasakų sekimui, įvairios skraistės pasakos vaizdiniais sukurti. Svarbiausia pasakų kampelyje - stebuklinga skrynia, kurioje „įsikūrę“ pasakų veikėjai iš natūralių medžiagų, su kuriais seku pasaką ant stalelio. Ji yra „stebuklinga“ ir atsirakina tik auklėtojai ėmus niūniuoti stebuklingą melodiją; lėlės gyvenančios skrynioje, tik pasakoms, su jomis žaisti nevalia... Esu nemažai jų sukaupusi, daugiausia megztų, todėl kada tik panorėjusi galiu pasikviesti bet kokią pasaką ant savo pasakų stalelio.

Pasirinkdama pasaką būtinai atsižvelgiu į vaikų amžių, metų ritmą, bendrus vaikų poreikius.

Išsirinkusi pasaką stengiuosi ją „prisijaukinti“ - apmąstyti, išgyventi savyje, išmokti sekti ir būti gera pasakotoja. Prieš sekdamą pasaką apgalvoju, kaip aš ją perteiksiu vaikams - žodžiu, ar suvaidinsiu, kiek tai laiko truks. Sekdamą pasaką stengiuosi iškilusius vaizdinius perteikti vaikams ramiu pasakišku tonu taip, kad užmegzčiau ryšį su vaikais. Mano grupėje pasaka arba istorija tarsi „gyvena“ maždaug iki keturių savačių. Dažniausiai pasaką pirmiausia seku žodžiu, o paskui – suvaidinu. Stengiuosi atrasti tai, kas man ir mano vaikams labiausia priimtina, nesirenku suvaidinti ilgų pasakų ant stalelio, tokias pasakas geriau seku žodžiu.

Pastebėjau, kad svarbu tinkamai pasirinkti **pasakos sekimo laiką**, nuo to priklauso, ar vaikai bus susikaupę, įsijaus į pasaką. Aš dažniausiai seku pasakas pirmoje dienos pusėje. Seniau paprastas (žodines) pasakas sekdavau po ryto rato žaidimų, prieš miegą, bet išbandžiusi sekti pasaką - prieš valgį, supratau, kad tai tinkamiausias laikas, todėl stengiuosi taip ir daryti, nes pastebėjau, kad vaikai išsidūkę lauke, labiau susitelkia pasakos klausymui, labiau „sugeria“ pasaką, yra geresni klausytojai. Pasirinkusi sekti pasaką prieš miegą, tikiu, kad vaikas tarsi į dvasinį pasaulį pasiima pasaką ir galvoju, kad sekti tuo laiku pasaką irgi yra gerai. Pasakas, kurias suvaidinu ant stalelio, seku po ryto rato žaidimų, nes pastebiu, kad tai tinkamiausias laikas: vaikai atsipalaiduoja, mielai stebi ir įsigyvena į pasakos turinį.

Pasakų sekimo vieta mūsų grupėje - prie stalo arba susėdus ant kilimo, priklauso nuo to, ar ji sekama ar vaidinama. Ant kilimo vaikai gali jaustis laisvai ir patogiai įsitaisyti, o prie stalo labiau jaučia vienas kito artumą, sukuriamas saugumo, jaukumo pojūtis. Ir vienaip ir kitaip vaikai jaučiasi gerai, svarbu, kad jaustų artimą ryšį su manimi ir mano sekama pasaka.

Vaikai, išgirdę iš muzikinės dėžutės skambančią melodiją, žino, kad pasaka juos kviečia pakeliauti po pasakų šalį, tad susirenka į pasakos sekimo vietą ir pamažu nurimsta stebėdami mano pasiruošimą pasakai – **ritualus**: sukuriu paslaptinę, ramią nuotaiką uždegdama žvakelę, vaikai stebi, kaip paslaptinai raitosi ir išsisklaido užpūsto degtuko dūmas... Suskamba mažas varpelis, ir pasigirsta..., „Žvakele, žvakele, parodyk mums kelią į pasakų šalį“ Kartais užsidedu „stebuklingą“ pasakų kepurę ar „stebuklingą“ apsiaustą, kurių dėka pati pasijaučiu, kaip pasakų fėja. Vaikai ištiesia rankes, kurias patepu eteriniu rožių aliejumi, taip sukurdamą paslaptinę pasakos „kvapą“ - nuotaiką ir sakau žodžius: „Mažas lašelis, kvepia ir šildo, mažus vaikučius stebuklo pripildo“. Vaikai tarsi panyra į paslaptinę kvapų pasaulį, uosto savo rankes ir kviečia pasakėlę: „Pasakėle, pasakėle, atkeliauk nors minutėlę, aukso rūbą apsirenk, šiandien mūsų neaplenk“.

Seku pasaką ramiai, nedramatizuoju grėsmingų scenų ir stengiuosi kaip įmanoma tiksliai laikytis pasakos turinio, nieko nekeisti. Stebuklines pasakas seku kiek lėčiau, išraiškingiau, nes klausantis šių pasakų, vaikų galvelėse turi kilti vaizdinių paveikslai, pirmais kartais ne tokie ryškūs ir aiškūs, o vėliau jie vis ryškesni, suprantamesni, artimesni. Pasakas apie gyvūnus seku gyviau, pakeičiu balso tembrą, kai perteikiu skirtingus personažus. Labai saikingai naudojuosi mimika ir gestais, stengiamasi sekti trumpais, aiškiais sakiniais. Manau, kad svarbiausia, sekti su begaline meile.

„Seniai seniai, kai dar nebuvo mūsų ir mūsų tėvelių, senelių ir prosenelių, gyveno...“ klausydami tokios pasakos pradžios, vaikai pamažu leidžiasi nunešami į pasakų karalystę. Jei pasakose yra dainuojamieji intarpai, stengiuosi ramiai išdainuoti, sureikšmindama svarbias pasakos siužeto dalis, nuspalvindama veikėjų paveikslus, jų reikšmingumą sustiprinu grodama metalofonu, akmenukais.

Kaip pasaka turi pradžią, taip turi ir pabaigą „Jie gražiai ir laimingai gyveno“. Tada aš prasitariu, kad pabuvojau toje šalyje, taip sustiprindama šį laimės pojūtį: „Ir aš ten buvau viską mačiau, per barzdą varvėjo, burnoj neturėjau“. Pasekus pasaką, minutėlę patyliu, leidžiu vaikams sugrįžti į realybę. Vaikų raustelėję veidai, išplėstos akys, įdėmiai sekančios pasakos įvykius,

pravertos burnos ir lengvas atsikvėpimas, kai pabaigoje **laimi gėris**, man parodo, kad pasaką pasirinkau tinkamai, bei jiems ji yra labai svarbi.

Pasakų neaiškinu, neanalizuoju, leidžiu vaikams savo viduje išgyventi tai, ką gavo iš išorės. Kartais vaikai pradeda klausinėti pasakų sekimo metu, tada jam atsakau: „Palauk ir sužinosi“, „Ššš, aš tau vėliau pasakysiu“. Jei vaikams kyla klausimų apie nežinomus žodžius, stengiuosi trumpai juos paaiškinti po pasakos sekimo. Tada užgesiname žvakelę ir atsisveikiname su pasaka: „Viso gero pasakėle, aplankyk rytoj mus vėlei“. Stalėlį tarsi rūkas užkloja plono šilko audeklas.

Būna, kad pasaka kelis kartus pasekama, bet nesukelia jokių emocijų, kelia vaikų nuobodulį, tada renkuosi kitą, stengiuosi eiti vaiko rodoma kryptimi. Vaikų prašymas kasdien sekti **tą pačią pasaką** iš naujo dar ir dar manęs nestebina, nes manau, kad jie iš sekamos pasakos pasiima viską, ko jiems tuo metu reikia. Tai tarsi patvirtinimas iš vaikystės, kodėl aš prašydavau sekti vis tą pačią pasaką „Elenytė ir Jonukas“. Pastebiu, kad vaikai, klausydamiesi pakartotinai sekamos pasakos, įgyja pasitikėjimo, kad šiame pasaulyje jau šį tą išmano, žino jo tvarką, o to, ką pažįsti bijoti neverta, džiaugiasi nuo žinojimo, kas bus toliau. Pasakos su aiškia įvykių seka artimos vaikų sieloms, jos sušildo bei nuramina.

Kadangi grupėje dirbame dvi auklėtojos, todėl sekame skirtingas pasakas, nes dvasinės išminties negalima mėtyti nuo vieno žmogaus prie kito. Vaikai tai puikiai jaučia ir būtinai pataiso: „Ne taip buvo“. Pastebiu, kad ta pati pasaka, augant vaikui, įgauna vis kitokią prasmę, suspindi naujomis spalvomis. Suprantu, kad savo pasirinkimu, per pasakas nejučia vadovauju vaikų ugdymo procesui, skiepiju žmogiškąsias vertybes.

2.2. Pasakų parinkimas pagal vaikų amžių, metų ritmą, bendrus poreikius

Žinodama pirmojo septynmečio amžiaus ypatumus ir pasirinkdama pasakas visada atsižvelgiu į **vaikų amžių**. Ankstyvoji vaikystė (**iki 3-jų metų**) - mažiesiems tinka eilėraščiai, ritmiškos dainelės, pirštų žaidimai, padedantys susipažinti su savo kūnu, kurie kartodamiesi patenkina vaiko ritmo poreikį ir plečia vaiko žodyną. Tuo laikotarpiu ypač svarbu, kad vaikas pojūčiais patirtų ritmą. Pojūčiams gražus skambesys yra svarbiau negu prasmė. Kuo daugiau spalvingų, džiugių, regimų ir girdimų įspūdžių, tuo geriau.

Nuo 2-jų su puse metų, pasirenku sekti trumpas istorijas apie juos supančius daiktus tokias, kaip „Šaukštelis“, „Saldi košė“ ir t.t. Kartais pati sukuriu trumputes istorijas, atspindinčias realius vaiko gyvenimo momentus, suvaidinu tokias pasakas, kaip „Pagrandukas“, „Ropė“.

Mažų vaikų labai mėgstamos pirštukų pasakėlės, kurios lavina ritmo pajautimą, vaizduotę, sukuria paslaptinę, žaismingą nuotaiką, jausmą. Vaikai girdėdami šias pasakėles jaučiasi saugūs, o bandydami jas pamėgdžioti (patys žaisdami su savo pirščiukais) stiprina lytėjimo pojūtį, tai

padedą pažinti save. Pasakėlės yra apie miško žvėrelius, naminius gyvūnėlius, apie vaikams pažįstamus veikėjus. Kartais papasakoju vaikams kokią nors istoriją iš knygos, kurią jie varto, paveikslėlių. Tokiu būdu vaikams sukuriu laisvą pasakojimą, kuris mažuosius labai sudomina.

Augant vaikams, „auga“ ir pasakos - renkuosi vis sudėtingesnes, pradedant gyvulinėmis, baigiant stebuklinėmis, buitinėmis, nes jos labiausiai tinka pirmame septynmetyje.

Trejų - penkerių metų amžiaus vaikams sunku susikaupti, neramu, kas bus, trūksta tvarkos ir drausmės, saugumo, todėl šiuo laikotarpiu jiems seku trumpas, ritmines pasakas, kuriose svarbu veiksmas ir pasikartojimas. Pasakose esantis ritmas tarsi tiesiogiai atkartoja vaiko viduje vykstančius ritminius procesus ir veikia vaiką terapiškai, padeda jo vidiniam vystymuisi (Tai laikas, kuomet gyvybinės jėgos formuoja žmogaus ritminę sistemą: širdį, plaučius, bronchus, trachėją, kraujotakos sistemą. Iki 5 metų šis darbas būna pilnai atliekamas, o ritminiai organai įgauna savo tikrąsias formas, kurios vėliau vaikui augant keičiasi tik dydžiu).

Kadangi pirmame septynmetyje vaikai tapatina save su gyvūnais, stengiasi būti į juos panašūs, kopijuoja jų elgesio manieras, ypač tinka gyvulinės formulinės - grandininės pasakos, kuriose daug pasikartojimų, o gyvūnai yra pagrindiniai veikėjai, kurie perduoda mažiesiems gyvenimišką patirtį, emocijų raišką.

Šiuo amžiaus laikotarpiu prabunda savita vaikiška vaizduotė, kurią vaikas išreiškia žaisdamas, todėl, galima pamatyti, kaip vaikai įsigyvena į bایلų kiškį, judesiais pamėgdžioja gudruolę lapę ir t.t. Klausydamiesi gyvulinių pasakų, vaikai dedasi į galveles elgesio abėcėlę, mokosi priimti tai, kas yra neatsiejama mūsų žmogiškumo dalis.

Keturmečiams gyvulinių pasakų jau nebeužtenka, todėl pradedu sekti trumpas, lengvo turinio stebuklines pasakas, kuriose tampa svarbesnis siužetas, pvz.: „Anselis ir Gretutė“.

Penkiametiai po truputį lavina savo vaizduotę, atmintį ir įpranta pasitikėti suaugusiuoju. Pastebiu, kaip tuo laikotarpiu, keičiasi vaiko fantazija, vaikas ima įsivaizduoti ir tai, ko nemato šią akimirką. Tai svarbus momentas vaiko gyvenime. Jis pamato turįs vidinį pasaulį. Vaikus ima traukti pasakos su turiniu, tada pradedu sekti pasakas, kurioms būdinga gilesnė prasmė, atveriu duris į stebuklinių pasakų pasaulį, kuriame turi būti vaizduojama kova su blogiu, ir blogis turi būti nugalėtas, tai vaikams labai svarbu, suteikia pasitikėjimo savimi, žeme, ir galimybių joje pakovoti. Pasakose būtinas yra herojus, kuris vykdo užduotis, susiduria su sunkumais ir juos nugalė. Vaikas pamato, kad blogį galima nugalėti, jei tik esi drąsus, stiprus ir protingas. **Penkiametis ar šešiametis** toks ir jaučiasi, kai sekama pasaka. Renkuosi tokias pasakas, kaip „Džekas ir pupa“, „Elenytė ir Jonukas“ ir t.t.

Nuo penkerių metų vaikai mielai klausosi sekamų **buitinių pasakų**, pvz.: „Įsmirtingoji Elzė“, „Tinginė pati“, „Kvailutis“ ir kt. Jos gvildena kasdienines problemas, aktualias ir pačiam vaikui. Dažnai seku **pasakas be galo** arba kitaip vadinamas nuobodulio pasakas, kurios yra siejamos su

formulinėmis pasakomis, neatsiejamoms nuo tikrųjų pasakų - kartais tampa jų dalimi. Jos vaikams labai patinka dėl savo pasikartojimo, yra aiškiai suprantamos, stiprina vaiko valią. Sekdama šias pasakas, stengiuosi vaikams sukelti nuobodulį, atsikratyti įkyrių pasakos mėgėjų.

Kadangi tikrasis pasakų amžius prasideda nuo septynerių metų ir tik tuomet galime sekti ilgas stebuklines pasakas, todėl rinkdamasi tokias pasakas, atkreipiu dėmesį, kad vaikams būtų ne per ilgos, kad vaikai išlaikytų dėmesį.

Pasirinkdama pasaką, visada atsižvelgiu į **metų laikus, šventes**, taip sukurdamu bendrą metų ritmą ir įprasmindama gamtos cikliškumą, nuolatinį atsinaujinimą, plėsdama vaikų suvokimą, kad viskas eina ratu. Aleksandro Žarskaus „Rėdos ratas“, kabantis grupėje, tarsi nuoroda, kuri padeda man tinkamai išsirinkti pasaką ir pabrėžti to laikotarpio aktualumą. Turiu išsirinkusi pasakas, kurias, kiekvienais metais seku vis tas pačias.

Viso ko pradžia yra ruduo, kai vaikai po vasaros atostogų, sugrįžta į grupes pasiilgę vieni kitų, labai nori žaisti, bendrauti, dalytis vasaros įspūdžiais. Bet tuo pačiu yra išsiblaškę, išėję iš grupės dienos ritmo, primiršę grupės taisykles.

Rugsėjo mėnesį, norėdama, kad vaikai „sugrįžtų“ į grupės gyvenimą, renkuosi pasakas apie gerumą, draugiškumą, drąsą. Tam tinka pasakos „Po grybu“, „Šuns ir vilko draugystė“, „Kaip katė su pele draugavo“, „Raudonkepuraite“ ir kt. Besidomėdama Valdorfo darželiuose sekamomis pasakomis apie kovas su slibinais, galvoju, kad tokios pasakos padeda vaikams labiau sugrįžti į save, atpažinti viduje slypinčius „vidinius“ drakonus ir juos nugalėti, todėl visada paseku pasakas „Devynagalvis“ arba „Du broliai“.

Ruduo - tai laikas, kada nuimamas derlius, galima pasidžiaugti savo darbo vaisiais, pažinti rudens gėrybes, plėsti supratimą, iš kur atsiranda duona.

Spalio mėnesį su vaikais kalbu apie darbštumą, dėkingumą žemei, gamtai, renkuosi sekti tokias pasakas, kuriose tai ir atspindi, pavyzdžiui „Vištytės pyragas“, „Pasaka apie raudoną namelį“, „Šaknų žmogučiai“ ir kt. Klausydami pasakos „Trys paršiukai“ vaikai supranta, kad turi netingėti ir per daug neatsipalaiduoti, nes tik būdami atkaklūs, darbštūs gali, kažką pasiekti - „nugalėti piktą vilką“.

Lapkričio mėnesį mūsų grupėje metas pasakoms apie **nykštukus** ir lobius požemiuose. Seku pasakas „Eliza ir ugnelė“, „Nykštukas“. Tuo laikotarpiu ruošiamės Žibintų šventei, kurios metu seku pasaką „Mergaitė ir žibintas“.

Žiemos pradžia prasideda advento laikotarpiu, **Gruodžio** mėnesį renkuosi sekti pasakas gerumą, pagalbą vienas kitam, užuojautą, draugiškumą. Labai patinka pasakos „Skambantis obuolys“, „Septyni varnai“, istorija „Tu esi nepakartojamas“, „Našlaitė Elenytė ir broliukas Jonukas“ ir k.t. Prieš Kalėdas seku pasaką „Žvaigždžių taleriai iš dangaus“, „Šventą kūčių vakarą“, „Pasakojimas apie Jėzaus gimimą“.

Sausio - vasario mėnesiais seku pasakas, kuriose veiksmas vyksta žiemą – „Vėtrų karalienė“, „Sniego močia“, apie naminius gyvulius, miško žvėrelius - „Kaip žvėrys nuo žiemos bėgo“, „Vilkas uodegą prišalo“. Visada seku eiliuotą pasaką - „Apšerkšniję mūsų žiemos...“.

Kai švenčiame Šv. Agotos dieną, apsilankome bažnyčioje, kurioje šventinama atsinešta duona. Tada svarbu akcentuoti pagarbą duonai, ilgą kelią ant mūsų stalo, todėl pasaką „Vilkas ir duona“ seku ne tik rudenį, bet ir šiuo laikotarpiu.

Po Užgavėnių šventės, pastebiu, kad vaikai tampa judresni, aktyvesni, sunkiau sekasi susikaupti, norisi daugiau laiko praleisti lauke. Tada seku pasakas apie gyvūnus „Lapė ir strazdelis“, „Vilkas ir septyni ožiukai“, „Katinėlis ir gaidelis“ ir t.t.

Pavasarij, pradėjus busti gamtai, **kovo** mėnesį seku pasaką - „Kiškis ir lapė“, taip įvesdama vaikus į pavasario nuotaiką, skatinu stebėti pokyčius gamtoje.

Prieš Kaziuko šventę, paseku pasaką - „Kvailutis“, ji tarsi įneša vaikams smagumo, juoko ir leidžia jausti pasitenkinimą savo pranašumu prieš kvailutį. Taip pat moko pastebėti, kada esi išnaudojamas kitų vaikų.

Žemės dienos paminėti visada renkuosi sekti pasaką - „Saulė ir mėnulis“, kuri leidžia pajusti pagarbą gamtai, mus supančiai aplinkai.

Artėjant Šv. Velykoms seku pasakas „Auksinis kiaušinis“, „Kodėl žmonės dažo kiaušinius“, „Margutis“, istorijas apie Velykų bobutę, kiškučius, kurie miške dažo kiaušinius. Visus aplanko laukimo, prisikėlimo nuotaika.

Balandžio – gegužės mėnesiais viskas dar labiau bunda, atgyja, atrodo, kad ir akmuo pradeda „krutėti“. Įsitraukiame į pavasario darbus, pastebime, kaip auga, keičiasi augalai, visa gamta. Kadangi pasakose mažai gamtos vaizdų, yra daug istorijų, kuriose atsispindi augalų pasaulis, jų būties svarba ir prasmė. Renkuosi sekti istorijas - „Vyšnia ir obelis“, „Paukšteliai ir Karvė“, „Pienė“, „Vijoklis ir šiaudas“, „Lietaus vaikeliai“ ir kt. Pastebiu, kad istorijos apie gamtos karalystės atsiradimą, žadina meilę gamtai, skatina žavėtis ja ir tausoti.

Pavasarij visada švenčiame Motinos dieną, tad tuo laikotarpiu seku istoriją - „Laumių pieva“. Pasirinkdama tokią pasaką, stengiuosi, kad ji vaikuose sužadintų pačius švelniausius jausmus, plėstų suvokimą, kaip svarbu gerbti savo mamas, rodyti joms savo meilę, rūpestį.

Vasara, tai laikas, kviečiantis žmogų atsiverti ir iš gamtos siurbti šviesą, išpūdžius, džiaugsmą. Tada daugiausia laiko praleidžiame lauke, visi atsipalaiduoja ir mėgaujasi šiltuoju metų laiku. Vasaros pasakos – lengvos, daug oro ir vandens turinčios pasakos apie fėjas, lietu, boružėles, drugelius. Pavyzdžiui, „Undinėlė“, „Mergelė Uogelė“ ir kt.

Metų eigoje, rinkdamasi pasakas, atsižvelgiu ir į **bendrus grupės poreikius**, vaikų žaidimo pobūdį, iškilusius sunkumus.

Kasmet grupėje švenčiami vaikų gimtadieniai, tada vaikams seku **gimtadienio pasaką** - istoriją apie vaikelio gimimą.

Kiekvienoje pasakoje užkoduota gili išmintis ir prasmė, svarbu pasirinkti tinkamą laiką jai atsiskleisti įvairiapusiškai: tada ji apsigyvens vaikų širdelėse ir ilgai išliks, kaip mielas ir gražus prisiminimas.

2.3 . Pasakų išraiška teatrine veikla

Vaikai klausydami mano sekamų pasakų, savo vaizduotėje piešia jų paveikslus, kuria vaizdinius. Kai pasaką suvaidinu, visi vaizdiniai vaikams pateikiami tokie, kad nereiktų daug galvoti. Pastebiu, kad kai seku ir kai vaidinu pasakas, vaikai išgyvena skirtingas būsenas. Tai atsispindi vaikų piešiniuose, kai paprašau tą pačią pasaką nupiešti po sekimo, ir kai nupiešia po mano vaidinimo. Piešiniai po žodinės pasakos yra labiau kūrybiškai išreikšti, vaikai piešia juose tai, ką mato savo susikurtuose vaizdiniuose. Todėl, kartais iškyla klausimas: Ar reikia vaidinti pasakas? Ir visada, stebėdama vaikus, kurie pamėgdžioja mano vaidinimus, randu sau atsakymą: reikia todėl, kad plečia vaizdinių pasaulį, skatina fantaziją, kūrybiškumą, vaikų norą patiems veikti, pamėgdžioti, vaidinti, „žaisti“ pasaką.

Kasdienybėje labai mažai vaikai mato, kad pasaką seka suaugęs žmogus, o tuo labiau suvaidina. Dažnai vaizdiniai atkeliauja į vaikų galveles ir iš televizoriaus ekranų, o „vaikams reikia tikrovės, tikrų „gyvų“ žmonių, kurie suvaidina pasaką iš visų širdies gelmių ir, kad ta pasaka „išeitų iš burnos“, būtų gyva. Vaikams reikia pažinti tikrą pasaulį, tikrą gyvenimą, nes žmonėms reikia žmonių.“(Martin Hinz).

Stebėdami įvairius spektakliukus, kurie kartais atvyksta į mūsų darželį, vaikai turi galimybę pamatyti tikrus aktorius - žmones, kurie vaidina pasakas, istorijas. Bet, pastebiu, kad ne visi vaidinami spektakliai atitinka vaikų poreikius, amžių. Jie grįžta į grupes pavargę nuo garsų, spalvų ir per didelio kiekio įspūdžių. Visa tai matydama ir suprasdama vaikus, stengiuosi skirti kuo didesnę dėmesį **teatrinei veiklai mūsų grupėje**.

Tam man užtenka mažos grupės erdvės, truputį kūrybiškumo ir fantazijos. Svarbu sukurti ypatingą nuotaiką ir tinkamai pasiruošti, viską apgalvoti: kur ir kada ir kokią suvaidinsiu pasaką, kokias priemones naudosisiu, kaip aš perteiksiu pasaką vaikams, kokio peno gaus vaiko vaizduotė.

Kad tai įgyvendinčiau, išgyvenu pasakos vaizdinius savyje ir tik tada bandau perteikti juos vaikams. Būtent lėlių teatras labiausiai įtraukia vaiką, padeda pamatyti šalia stovinčio žmogaus akis, emocijų kaitą veide, artumo išgyvenimą čia ir dabar.

Valdorfo darželiuose pasaka turi savo stalą ant kurio „gyvena“ pasaka. Kadangi aš savo grupėje pasakų stalelio neturiu, tad mano **pasaka „gyvena“ krepšelyje**, kuris yra uždengiamas, permatoma

sakraiste ir pastatomas pasakų kampelyje. Pastebiu, tokia „paslėpta“ pasaka žadina vaikų smalsumą, norą nors akies kraštelio, pažiūrėti, kas slepiasi po skraiste.

Prieš vaidinimą pasiruošiu erdvę, kurioje aš vaidinsiu pasaką: tai vieta ant kilimo, ant stalelio, kelmelio ir t.t. Svarbu, kad būtų lygus paviršius, kad veikėjai tvirtai stovėtų, nevirstų.

Didelį dėmesį skiriu gražiam apipavidalinimui, vaizdui, kurį matys vaikai. Stengiuosi, kad viskas būtų harmoninga, estetiška, tvarkinga, gražu, nes vaikams tai - sielos maistas. Matau, kaip mano kiekvieną judesį, žingsnį, stebi vaikai, kurie mane pamėgdžioja, tad stengiuosi viską daryti su dideliu atsidavimu ir meile. Kai seku ant stalo, uždengiu jį iki pat žemės skraiste, kad nesimatytų kojos, veikėjai, kurie „atkeliauja“ iš po stalo. Dekoracijoms naudoju gamtinę medžiagą (akmenėlius, šakeles, kriaukles ir kit.), įvairių spalvų skraistes (pvz: - žalia, tai pieva, mėlyna- upė, ruda- žemė). Priemonių nenaudoju daug: kuo paprasčiau, tuo geriau- labiau skatinama vaiko fantazija. Daugiausia grupėje turiu sukaupusi megztų lėlių, tad su jomis dažniausiai ir vaidinu. Jos stabiliai „stovi“, o gyvūnai panašūs į savo giminaičius.

Mano vaidinimai su lėlėmis ypač teikia džiaugsmo ir yra labai vaikų mėgstami, tad pakviesti į pasakų šalį, vaikai skuba susėsti ant kilimo, o aš naudodamasi tais pačiais ritualais, kaip ir sekdamą žodinę pasaką: sukuriu erdvę, pilną paslapties ir stebuklų. Pati stengiuosi viską daryti ramiai, neskubėdama ir savo ramumu „užkrečiu“ vaikus: jie nurimsta ir susitelkia pasakos vaidinimui. Atlikdama pagrindinį vaidmenį, sėdžiu už stalelio, ar ant kilimo ir kilnoju veikėjus (valdau), taip vyksta veiksmas. Mano žodžiai, o ne lėlės atskleidžia kūrinio svarbumą, todėl jie truputį atsilieka nuo veiksmo, kad vaikas pats galėtų suvokti vykstantį veiksmą. Pastebiu ir jaučiu, kaip jie įdėmiai seka kiekvieną mano judesį, susikaupę klausosi sekamos pasakos. Matau, kaip pasaka įtraukia vaikus, suteikia artumo išgyvenimo pojūtį, pažadina jausmus, slypinčius vaiko viduje. Vaidinimui pasibaigus uždengiu pasaką permatoma skraiste, o paskui, kai vaikai užsižaidžia, ji „keliauja į krepšelį“, uždengiama ir paliekama pasakų kampelyje laukti kitos dienos. Vaikai, išgyvenę savyje pasaką, pamažu grįžta į realybę: iš visiškos tylos į bruzdesį, ir tik vaikų spindinčios akys išduoda, kad jiems lėlių teatras, tai didelė dovana, kurios dėka jie turi galimybę sužadinti savyje fantaziją ir norą patiems įgyti drąsos kurti, sekti pasakas, tai, ką jie matė ir girdėjo, panaudoti ir perkeisti kūrybingai žaidžiant. Pastebėjau, kad vaikams labai norisi vaidinti tą pasaką, prie kurios

„prisilietė“ auklėtoja, tad seniau jie labai norėdavo sekti „mano“ pasaką, prašydavo pasakų krepšelio, bet aš vaikams paaiškinau, kad ši pasaka yra dovana. Pasiūlau vaikų vaidinimams kitas lėles, kurios yra natūralios, ir su kuriomis puikiausiai galima „žaisti“ pasaką. Vaikai turi savo kelmų, pagalių, skraisčių, tad sudarytos visos sąlygos kūrybingumui, fantazijai reikštis. Dažnai pastebiu, kad vaikai, lėlių pagalba, pamėgdžioja sekamas pasakas, atkartoja girdėtas istorijas; jas vaidina sau ir kitiems vaikams. Tai stebėdama, suprantu, kokia svarbi vaidinama pasaka, kiek daug ji duoda vaikui.

Kartais seku „**Pasaką iš prijuostės**“, „**Pasaką iš kišenės**“, „**Sodo pasaką**“, kai veikėjais tampa paprastos daržovės, akmenukai, augalai, medžio šakelės ir t.t.

Kišenėje, „slepiasi“ pirštukinės lėlės, skraistės, kurių pagalba seku pačios sukurtas istorijas, apie vaikus, supančią aplinką ar bendrą grupės poreikį. Tokios istorijos vaikams labai patinka, jos pilnos paslapties išgyvenimo, skatinančios smalsumą, fantaziją, kūrybiškumą. Moko į paprastus mus supančius daiktus pažvelgti naujai.

Dažnai su vaikais **vaidiname paprastas pasakas**, be jokio išankstinio pasiruošimo. Vaikams labai patinka vaidinti „Ropę“, „Pirštinę“, „Dangus griūva“. Iš pradžių aš jiems paseku pasaką žodžiu, o po to dalinamės vaidmenimis. Tada dažnai kyla konfliktų tarp vaikų: dauguma nori vaidinti, būti „aktoriais“, o ramesniems vaikams trūksta drąsos, todėl jie tyli. Tai matydama, mokau nekantrius vaikus palaukti, o nedrąsius stengiuosi įtraukti į vaidinimą. Išsirinkus „aktorius“, dalis vaikų tampa žiūrovais. Aš seku pasaką, o vaikai vaidindami, bando susitapatinti su personažais, noriai pamėgdžioja gyvūnų eiseną, balsus, charakterį. Žiūrovai turi galimybę, stebėdami spektakliuką, taip pat įsigyventi į personažus, kurios vaidina kiti vaikai. Kiekvieną kartą, sudarau sąlygas visiems pabūti „aktoriais“, kad nei vienas vaikas neliktų nuskriaustas ir visi galėtų, vaidinant pasakas, išreikšti save. Šie vaidinimai mėgstami dėl jų paprastumo, linksmumo, veiksmo. Juos ruošiant mokomės bendrauti, pastebėti kitus vaikus, draugiškai pasidalyti, atrasti bendrus taikius sprendimus. Pastebėjau, kad tai puikus būdas vaikams mokytis nugalėti vidines savo baimes, įgyti drąsos, labiau pasitikėti savimi.

Grupėje gyvena ir „pirštininės“ lėlės, kurios pas mus „atkeliavo“ iš parduotuvės lentynų. Bet yra ir keletą labai „brangių“ ir širdžiai mielių, kurias pasiuvo vaikučių mamos. Jų pagalba, suvaidinu trumpas istorijas už širmos. Tai darydama, bandau perteikti, įtikinti vaikus, kad lėlė yra gyva, turinti savo gyvenimą. Tokios lėlės, kartais pasirodo iš po stalo, spintos kampo, pravertų durų ir mano balsu praneša svarbias naujienas. Tai suteikia žaismingumo ir linksmumo. Vaikams mano vaidinimai labai patinka ir skatina juos pačius kurti istorijas, vaidinti. Žaidimų metu, jie patys organizuoja vaidinimus už širmos, susikviečia žiūrovus ir bando vaidinti, dažniausiai po vieną. Jei vaikai susitaria vaidinti istoriją dviese, tada jie „vaidindami“ mokosi kurti dialogą, derintis vienas prie kito. Pastebiu, kad pasislėpę už širmos, lėlės pagalba, vaikai tampa drąsesni ir vaidindami pasako tokių dalykų, kurių paprastai neišdrįstų pasakyti. Toks vaidinimo būdas vaikams leidžia išsakyti švelnumo, artumo poreikį, tai ką jaučia savo viduje. Drąsūs, mėgstantys dominuoti, organizuoti vaikai turi galimybę labiau išreikšti save, kurdami istorijas ir suvaidindami vaikams, kuriems patinka būti stebėtojais. Ir vieni ir kiti lieka patenkinti - pirmieji dėl galimybės pasireikšti, antrieji dėl patenkinto poreikio tiesiog gerai jaustis ir patirti teigiamų emocijų.

„Pirštukinės“ lėlės irgi yra mano pagalbininkės, vaidinant trumputes istorijas, pirštų pasakėles, ir labai mėgstamos vaikų.

Patirtis darbe su vaikais parodo, kad **pasakų išraiška teatrine veikla** yra labai svarbi ir priimtina ikimokyklinio amžiaus vaikams. Pastebiu, kad stebėdami, mano vaidinamas pasakas, istorijas ir patys jas „žaisdami“ vaikai atranda vis kažką naujo.

Vaikai kaskart ieško idealų tiek savo širdelėse, tiek aplinkoje, sugeria į save viską, ką mato, girdi, jaučia, apčiuopia. Todėl pasakas, stengiuosi perteikti taip, kad jos pasiektų vaikų širdeles, nes tai ką mes išgirstame ir sužinome vaikystėje, tūno mumyse visą gyvenimą.

IŠVADOS

- Pirmame septynmetyje parinktose pasakose atpažįstame žmonijos vystymosi kelią, pasiektus vystymosi etapus, duodame žinių apie likimą, žmogaus prigimtį, suteikiame galimybę sekti ir tapatintis su veikėjų pavyzdžiu.
- Pasakos yra neatsiejama Valdorfo pedagogikos dalis - dvasinio įkvėpimo šaltinis. Jose gyvenimiška patirtis, dvasinis žmogaus augimas. Būtent pasakoje atsispindi nuoseklus asmenybės transformacijos procesas.
- Tikiuosi, kad pasidalinimas praktine patirtimi, įkvėps mane ir mano kolegas atsakingai žiūrėti į pasakos pasirinkimą, sekimą, teatrinės raiškos būdus.

REFLEKSIJA

Laikas, kurį praleidau rašydama baigiamąjį darbą apie pasakas, man dabar siejasi su pačia pasaka: reikėjo išeiti iš namų, nugalėti sunkumus su kuriais susidūriau rašydama darbą ir grįžti namo jau kitokiai: pilnai naujų atradimų, turtingai nauju pažinimu, nauju požiūriu į pasaką. Viskas tarsi užbrėžia brūkšnį: laikas iki gilinimosi į pasaką ir laikas po to. Kas pasikeitė? Požiūris į pasaką: matymas ne tik išorinės pusės, bet ir vidinės. Pasaka buvo tarsi savaime suprantama: vaikai jas mėgsta, jiems patinka, smagu klausyti ir t.t., o dabar man kiekviena pasaka, dar didesnė paslaptis, kurią reikia įminti. Bet darbo pradžia buvo pakankamai sunki; neužteko straipsnių apie pasakas iš interneto, reikėjo sužinoti daugiau, išgirsti iš kolegijų, kurios senai domisi Valdorfo pedagogika, ir ne kartą susidūrusios su pasaka. Jos noriai dalinosi savo patirtimi, metodine medžiaga iš lankytų seminarų apie sekamas pasakas Valdorfo darželiuose, atsakydavo į man iškilusius klausimus. Bet to buvo negana, teko pavartyti daugiau knygų, kuriose nagrinėjama pasakų prasmė, atsiversti ir paanalizuoti Bruno Bettelheim knygą - „Kodėl mums reikia pasakų stebuklo“. Joje autorius į pasakas žiūri psichoanalitiko žvilgsniu. Čia aptariamos visame pasaulyje žinomos pasakos („Trys paršiukai“, „Anselis ir Gretutė“, „Raudonkepuraitė“, „Snieguolė“ ir kt.) ir atskleidžiama didžiulė jų reikšmė vaiko psichologinei raidai. Buvo įdomu skaityti ir vis atrasti kažką naujo, negirdėto. Joje į kiekvieną pasaką žiūrima, kaip į stebuklingą veidrodį, kai kuriais atvejais atspindintį mūsų dvasinį pasaulį, ir žingsnius, kuriuos mums būtina žengti, kad iš nebrandžių taptume brandūs. Analizuojama, kaip pasakos gali padėti įveikti vidinius sunkumus, baimes, išgyvenimus. Rasti išeitį iš sunkių situacijų.

Bet antroposofija tai žmogus ir išmintis: filosofija apie žmogų, kaip dvasinių jėgų nešėją, vadinasi pasakose slypi dar kažkas giliau, gilesnė pasakų prasmė. Tai supratau, paėmusi į rankas iš vokiečių į rusų kalbą verstą F.Lenc knygą - „Vaizdinių kalba liaudies pasakose“. Čia analizuojama pasaka, kaip viena iš pačių seniausių kultūrinių reiškinių, nusikeliama į viduramžius, bandoma suprasti, ką pasaka simbolių ir vaizdinių kalba nori mums atskleisti. Skaitydama šią knygą, supratau, kad vaikai iš paslaptiingiausių pasakų vaizdinių susikuria vaizdinį apie likimą, žmogaus sielą, žmogaus vystymąsi ir kitus labai svarbius pasaulio raidos dalykus. Jie savo suvokimu per vaizdinį, tarsi atspindi savyje mitologinę epochą. Skaitant šią knygą iškilo daug neatsakytų klausimų, buvo sunku suprasti kai kuriuos teiginius, bet tikiuosi, kad ateityje rasiu atsakymus į tai, kas šiandien dar nėra visiškai aišku. Supratau, kokie svarbūs simboliai pasakose, kad juose slypi gilesnė prasmė, nei matoma išoriškai. Buvo įdomu sužinoti, kad senovės Indijoje saulę ir mėnulį vadino dangaus katilais, o gėlė rožė turi tokią gilią prasmę. Ką norima pasakyti pasakoje „Snieguolė“ aprašymu – balta, kaip sniegas, rausva, kaip kraujas, su juodais plaukais, kaip medis...

Kodėl veidrodis toks svarbus? Tai mūsų atspindys, kalbantis tiesą. Žmogaus dvasia prieš tokį dvasinį veidrodį atsistoja prieš gimimą, po mirties ir kiekvieną naktį. Tai tik dalis simbolių, kurie privertė mane į pasakas žiūrėti kitaip, pagalvoti, ką sekdamas pasakas vaikams kiekvieną dieną, noriu pasakyti. Juk labai dažnai pasakose einama į mišką; tai vaizdinys, vidinio vystymosi, čia galima pasiklysti ir vėl atrasti teisingą kelią, kurį būtina praeiti visiems, kurie ieško dvasios. Namas simbolių kalba, tai fizinis kūnas, vieta, į kurią iš dvasinio pasaulio ateina siela, o medis, tai nervinės sistemos, augimo ir gyvenimiškų jėgų simbolis. Stiklinis karstas, stiklo kalnas, ledo karalienė, tai kažkas sustingęs, apie bejausmį šaltą žmogų kalbama „žiūri stiklinėm akim“, visa tai gali ištirpdyti tik besąlygiška meile mylinti siela. Štai, kiek visko slepiasi po simboliais, kuriuos reikia suprasti, išgyventi jų svarbą, kad pasaką vaikams perteiktum visai kitaip: išjaustą, išgyventą, kur kas giliau ir su gilesne vidine prasme. Tai tarsi „žinia“ iš gilios praeities, užrašyta vaizdiniais ir simboliais ir pasiekusi mus pasakų pavidalu, kurias tik didelių pastangų dėka galima iššifruoti ir perskaityti mums suprantama kalba.

Baigiamojo darbo apie pasakas rašymas padėjo man iš naujo vėl atgaivinti pasakas savyje, kurios jau buvo primirštos, apleistos ir pažvelgti į jas nauju žvilgsniu. Tikiuosi ir toliau leistis į kelionę po pasakų pažinimo pasaulį ir savo vidiniame pasaulėlyje atrasti atsakymus į visus klausimus. Tai svarbi mano, kaip auklėtojos saviugdos dalis. Manau, kad mano gilesnis požiūris į pasakų prasmę, jų suvokimą, leis man pasakas vaikams perteikti kitaip: labiau išjaustas, labiau išgyventas, su didele meile. Nes tai, kas eina iš širdies, širdį ir pasiekia. Ar mano sekama pasaka pasieks vaikų sielas, suprasiu iš vaikų, nes jie mano veidrodis, atspindys manęs pačios, mano vidinių išgyvenimų. Gilinimasis į Valdorfo pasakų sekimo metodiką, suteikė daugiau žinių apie pasakų naudą vaikams, jų perteikimo būdus, kuriuos stengsiuosi panaudoti savo kasdieniniame darbe. Supratau, kad labai svarbu vaikų tėveliams kalbėti, kokia yra svarbi pasaka vaikui, kodėl jas būtina sekti. O posakis „Gyvenimas kaip pasakoje“, nereiškia, kad viskas gerai, tai reiškia kad gyvenime tenka patirti visko: ir blogų dienų ir gerų, tenka nugalėti daug sunkumų, kad pasiektum savo tikslus, bet didelių pastangų dėka, pasakoje viskas baigiasi gerai „Įvyksta karališkos vestuvės“.

Pasaka vėl sugrįžo į mano gyvenimą, bet gilesnė, prasmingesnė ir turtinga savo vidine išmintimi.

LITERATŪRA

1. Bruno Bettelheim Kodėl mums reikia pasakų stebuklo? V., 2017.
2. Danutė Ona Žilienė Pamaitinkime vaiko sielą V., 2004.
3. Danutė Ona Žilienė Štainerio pedagogika ir jos pasekėjai V., 2002.
4. Fridel Lenc „ Liaudies pasakų vaizdinių kalba“ V.,2015.
5. Griunelius E. M. Ankstyvosios vaikystės pedagogika V., 1999.
6. <https://mamoszurnalas.lt/kaip-vaikui-parinkti-tinkama-pasaka-pagal-amziu/>
7. <https://mamoszurnalas.lt/kodel-vaikams-butinai-reikia-pasaku/>
8. Inger Brochmann Ar skriaudžiame savo vaikus? V.,2001.
9. Marie- Luise Compani ir Peter Lang Valdorfo vaikų darželis šiandien. Kaunas,V.,2015.
10. Mes dirbame Valdorfo darželyje. V., 2009.
11. Rudolfas Šreineris Gyvojo mokymo ir auklėjimo ištakos V.,2005.
12. Rudolfas Šteineris Žmogiškosios esybės vystymasis V., 2000.
13. Rudolfas Šteineris Vaiko ugdymas dvasios požiūriu V., 1998.
14. Valdorfo pedagogikos seminaro „ Seku seku pasaką“ medžiaga. V., 2013.
15. Valdorfo pedagogikos seminarų medžiaga. Kaunas, Vilnius 2016-2018.
16. [www.ikimokyklinis.lt /straipsnis/11139](http://www.ikimokyklinis.lt/straipsnis/11139)
17. www.ikimokyklinis.lt/straipsnis/11953

LAIKOTARPIS	PASAKOS
RUDUO	
Rugsėjis Pasakos apie gerumą, draugiškumą, drąsą. Šv. Mykolas (rugsėjo 29d. ir trys savaitės po jos) Kovos su slibiniais, kai mums reikia įgyti drąsos ir tvirtumo, parodyti savo slibinui jo vietą.	Lietuvių liaudies „Šuns ir vilko draugystė“, „Kaip katė su pele draugavo“, „Po grybu“ „Raudonkepuraitė“, „Vištytė ir gaidelis“ „Devynagalvis“ Brolių Grimų „Du broliai“
Spalis Pasakos apie rudens gamtą, rudens gėrybes, lauko darbus, darbštumą, dėkingumą žemei, gamtai.	Lietuvių liaudies „Vilkas ir duona“, „Ropė“, „Dangus griūva“, „Pagrandukas“, „Pupa“ „Vištytės pyragas“, „Trys paršiukai“, „Senelis ir ožka“ Istorija „Šaknų žmogučiai“ „Pasaka apie raudoną namelį“
Lapkritis Pasakos apie nykštukus ir lobius požemiuose, rudens reiškinius, tamsą, šviesą.	Brolių Grimų „Nykštukas“, „Trys girinukai“, Lietuvių liaudies „Našlaitė ir nykštukai“ Istorijos „Eliza ir ugnelė“, „Mergaitė ir Žibintas“
ŽIEMA	
Gruodis Advento laikotarpis, Kalėdos. Pasakos gerumą, pagalbą vienas kitam, užuojautą, draugiškumą, nuoširdumą.	Lietuvių liaudies „Našlaitė Elenytė ir broliukas Jonukas“, „Septyni varnai“ Brolių Grimų „Žvaigždžių taleriai iš dangaus“, Istorijos „Tu esi nepakartojamas“, „Šventą kūčių vakarą“, „Pasakojimas apie Jėzaus gimimą“
Sausis- Vasaris Pasakos apie sniegą, veiksmą, kuris vyksta žiemą, naminius gyvulius, miško žvėrelius. Šv. Agotos diena.	Lietuvių liaudies „Pirštinė“, „Kaip žvėrys nuo žiemos bėgo“, „Vilkas uodegą prišalo“, „Meškos trobelė“, „Vilkas ir duona“ Brolių Grimų „Sniego močia“, „Vėtrų karalienė“
PAVASARIS	
Kovas Užgavėnės, kai mūsų vidiniai gyvuliukai lenda į paviršių, metas gyvulinėms pasakoms. Kaziuko šventė Žemės diena	Lietuvių liaudies „Lapė ir strazdelis“, „Vilkas ir septyni ožiukai“, „Katinėlis ir gaidelis“, „Lapė ir kiškis“ „Vilkas ir siuvėjas“, „Kvailutis“ „Saulė ir mėnulis“
Balandis- Gegužė Velykų pasakos – tai atgimimas, atsinaujinimas Pasakos apie bundančią gamtą, pavasario darbus, paukštelių, miško žvėrelius, naminius gyvulius, paukščius, gamtos pasaulį. Motinos diena	„Pasaka apie Velykų zuikutį“, „Kodėl žmonės dažo kiaušinius“, „Margutis“, „Auksinis kiaušinis“, „Sraigė ir kiškis“ Istorijos „Vyšnia ir obelis“, „Paukšteliai ir Karvė“, „Pienė“, „Vijoklis ir šiaudas“, „Lietaus vaikeliai“, „Laumių pieva“
VASARA	
Birželis- Rugpjūtis Pasakos apie vasaros džiaugsmus, lauko darbus, gyvūnus, paukščius. Lengvos, daug oro ir vandens turinčios pasakos – pavyzdžiui, apie fėjas.	Lietuvių liaudies „Mergelė Uogelė“, „Undinė“, „Stebuklingas ragas“ Anglų liaudies pasaka „Tulpių lysvė“